

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

24. SEPTEMBER 1932. A.

Nr. 9

KÜMNES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavaitsuste Liit.

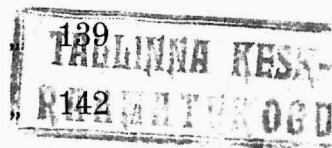
Toimetaja: F. Wellner.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi	1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr.
Pooles aastas . . . „ 2.50	uul. Nr. 12.	10.—, ¼ lhk. Kr. 5.—, 1/8 lhk.
1923 aastak. . . . „ —.50	Telefon Nr. 452-72.	Kr. 2.50, 1/16 lhk. Kr. 1.25.
1924 „ . . . „ 3.—	Posti jooksev arve 252.	Dokumentide kaotamise kuulu-
1925—1931 a. à . . „ 5.—	Jooksev arve: Eesti Panga Tal-	tused 50 senti dokumendi pealt.
	linna osakond Nr. 609.	

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

SISU:

Hoolekande seaduse muutmise vajadusest — Heino Melesk	Lhk. 137
Meie matmispaikade korraldusest—J. Jaaska „Raudvara“ seaduse muutmisel	
Arusaamatusi kinnisvaramaksu jaotamisel — E. Vares	„ 145
Omavalitsuste päevauudiseid	„ 146
Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalit- suste tegevusest	„ 147
Riigikohtu seletusi	„ 149
Küsimusi ja vastuseid	„ 150
Kuulutusi	„ 136

Kuulutatakse maksvusetaks:

- 1) Gustav Hansu p. Kivimurdi hobusepass, milline pärast ümberregistreeritud Karl Hansu p. Kivimurdi nimele, väljaantud Uue-Vändra vallavalitsusest 3. veebr. 21. a. nr. 801 all.
- 2) Jaan Preedeni hobusepass, väljaantud Aidu vallavalitsusest 1925. a. nr. 82 all.
- 3) Jaan Jakobi p. Blumfeldt'i hobusepass, väljaantud Orajõe vallavalitsusest 10. dets. 1920. a. nr. 88 all.

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A.-S.

„OMA“

**Põhi- ja tagavarakapitalid üle
Kr. 520.000.—**

toimetab

tule,

elu,

rahe,

koduloomade,

murdvarguse- ja

klaasikindlustusi.

Edasikindlustuste vastuvõtmine valdade vastastikku kindlustusseltsidelt.

Seltsi osanikkudeks on kõigi maakondade omavalitsused, paljud linna-, alevi- ja valdade omavalitsused.

Seltsil omad majad Tartus ja Viljandis.

Juhatus ja peakontor: Tartus, Riia tn. 41, telef. 3-44 ja 5-62.

Peaagentuurid:

Tallinnas, Väike-Karja tn. 3, telef. 437-59.

Rakveres, Viru Pangas, telef. 109.

Pärnus, Rütitli tn. 29, telef. 2-30.

Agentuurid kõigil pool üle maa.

Oleme avanud Liidu posti jooksva arve nimetuse all:

Eesti Maaomavalitsuste Liit, Nr. 252.

Jooksva arvele raha sissemaksude vastuvõtmist toimetatakse jooksvate arvete büroo peakassas (Tallinna peapostkontoris) ja igas postkontoris sisemaal, samuti ka postivalitsuse direktori poolt neid operatsioone toimetama määratud postiagentuurides.

Perekonnaseis

kantselei margid

25- ja 50-sendilised

o n s a a d a

**Eesti Maaomavalitsuste Liidu
büroost**

hinnaga 10 senti poogen (20 tükki).

Hoolekande seaduse muutmise vajadusest.

Heino Melesk.

Iseseisvuse esimestel aastatel maksid hoolekande alal endised veneaegsed seadused, millised aga ei vastanud enam tolleaajale nõuetele, sest nende põhilaad ja iseloom oli mõjutatud seisuslikest huvidest. Vene ajal hoolekanne ei olnud sugugi ühtlaselt korraldatud, sest üksikud seisused korraldasid ise oma liigete eest hoolitsemist. Veneaegne hoolekannet teostatav organisatsioon oli ajaloo sündmuste keerises kadunud minevikku, selle asemele aga midagi uut ei loodud. Hoolekande mõiste, sisu ning ulatus oli viimaste aastakümnete jooksul palju muutunud. Kultuuriareng ja majandusliku olukorra muutumine sundis kultuurriikidel hoolekande küsimusele suuremat rõhku panema kui senini. Kõigil neil põhjusil oli veneaegne Hoolekande seadus meie väikeriigi nõuetele mittevastav ja tuli tahes ehk tahtmata uue hoolekande seaduse maksmapanemisele asuda.

1925. a. jõutigi viimaks niikaugele, et Riigikogus tuli arutusele uue Hoolekande seaduse eelnõu, mis ka Riigikogu poolt 19. juunil 1925. a. vastu võeti ning avaldatud Riigi Teatajas nr. 120/121 — 1925.

Uus Hoolekande seadus ei ole suutnud rahuldada omavalitsuste nõudeid, ning ei ole nende majanduslike ressurside kohaselt välja töötatud. Juba Hoolekande seaduse maksvuse esimestel aastatel tuli selle rakendusel esile terve rida raskusi, millised on suurenenud aastatega.

Meil maksval Hoolekandeseadusel puudub kindel alus ja homogeensus, kuna seaduse koostamisel on käsitatud terve rida vastavaid välismaa seadusi, eelnõusi jne. Hoolekande seadus ongi „kokkulappimise“ vili, selle sõna kõige otsekohesemas mõttes. Terve rea paragrahvide aluseks on olnud Soome vaeste eest hoolekande seadus 1. juunist 1922. a., siis on käsitatud Saksa noorte eest hoolekandeseadust 1921. a., Inglise hoolekande norme, Taani noorte eest hoolekande seaduse eelnõu, endist Vene hoolekandeseadust jne. Kõigi nende normide kokkusulatamise tagajärjel, valmiski maksev Hoolekande seadus.

Sunduslik, riigi- ja omavalitsuste kaudu teostatav hoolekanne on hoopis kallim kui vabatahtlik hoolekanne, mida teostatakse kodanikkude enda algatusel. Kuna

meie rahvas on veel niivõrt vaene, et teostada üldist vabatahtlikku hoolekannet, siis tuli tahes ehk tahtmata jääda praeguse mooduse juurde. Viga peitub aga selles, et hoolekande teostamine on viidud nii laialdasele alusele, mis käib rahval üle kandejõu. Omavalitsused suurte jõupingutustega täidavad neid ülesandeid, mida hoolekande seadus neile kaela veeretab, kuid see sünnib juba kokkutõmbamise teel teistel aladel. Mõnel keskmisel vallal tuleb hoolekande peale kulutada üle 1 miljoni sendi aastas ja peale selle on samal vallal ligi 200.000 senti võlgasid tasuda, mis tekkinud ühe aasta jooksul hoolekande seaduse alusel korraldatud arstiabi andmisest. See näide räägib väga selget keelt. Seadus jätab liiga kerged võimalused hoolealuseks saamiseks arvestamata, kas hoolealune tõesti puudustkannatav on või mitte, milline asiolu mõjub aga väga demoraliseerivalt rahva hulkade peale. Tekib isikute klass, kelle alaliseks toetuspunktiks on omavalitsuse hoolekandeseaduse alusel tekkinud ja kus ükski ei suuda nende päevpäevalt kasvavaid nõudeid rahuldada, tööle minekust või vähemalt töö otsimisest ei maksa juttugi teha. Sarnastele ja paljude teistele on hoolekande seadus muutunud elukinnituse aseaineks, ainult selle vahega, et preemiade tasumist ei ole ettenähtud.

Puudustkannatavate ja vigaste eest hoolitsemine on iga riigi kohus, kuid seda tuleb teostada ikkagi neis piireis ja ulatuses, mis ei ületa riigi- ja omavalitsuste kandejõudu. Aasta-aastalt on väljaminekud hoolekande alal kasvanud ja kasvavad veel tulevikus, kui ei võeta muudatusi ette maksvas Hoolekande seaduses; see suurendab aga ühtlasi kodanikkude makskuormatust. Ei ole enam kaugel aeg, kus riigi- ja omavalitsuste väljaminekud hoolekande alal ületavad 1 miljardi sendi aastas.

Hoolekande kallidus ja lai ulatus on liiga koorav nii hästi riigile kui ka omavalitsustele, sest seadusega on kindlaks määratud toetusnormid, millest abikorraldaval asutisel ei ole võimalik kõrvale kalduda, seega on hoolekande väljaminekud kindlustatud seisundis. Hoolekande abistamise normide väljatöötamisel ei ole aga arvesse võetud kohapealseid olusid ega ole

omavalitsustele jäetud vaba tegutsemise võimaluaast.

Hoolekande seaduses on terve rida paragrahve, eriti III peatükis, mis kannavad otseselt deklaratsiooni ilmet, ning mille teostamist täiel määral ja ulatuses ei ole vist ükski omavalitsus suutnud teha ega ei ole teinudki. Hoolekande korraldamine laste, allealiste, raukade jne. eest on seaduses konstrueeritud sarnaselt, mis ei ole kooskõlas tegeliku elu nõuetega ning sünnitab väljaminekud, mida meie kanda ei jõua. Kõik need riigi- ja omavalitsuste lastekodud, sünnitusmajad, varjupaigad, rinnalaste ja emadekodud jne., on küll iseenesest väga tarvilikud asutised, kuid nad on korraldatud sarnaselt, mida meie rahvas ei suuda kuidagi ülekanda. Mõnel juhul paistab isegi, et hoolealused on pandud parematesse tingimustesse, kui seda võivad enesele lubada maksumaksjad kodanikud.

Peale suuri väljaminekuid nõudva iseloomu on hoolekandeseadusel terve rida juriidilisi puudusi ja ebatäpsusi, mis tegelikus elus alatasa arusaamatusi esile kutsuvad ning kohtuprotsessideks välja kujunevad.

Hoolekande seaduses on põhipaneva tähtsusega § 19, sest selles määratakse kindlaks see omavalitsus, kes on kohustatud abitarvitaja eest kulud kandma. Normi puudus seisab selles, et on väga raske alati kindlaks teha abisaaja alalist elukohta, pealegi kus hoolekande seaduses eneses puudub „alalise elukoha“ definitioon, mispärast selles seaduses mainitud „alalise elukoha“ kindlaksmääramisel tuleb käsitada Balti eraseaduse sellekohaseid norme. Mõned rahukogud on hoolekandeseaduses isegi käsitanud BES. § 3074, mis räägib isikutest, keda tsiviilvahekordade lahendamisel tunnustakse ilma alalise elukohata olevateks, see aga käib lausa vastu Hoolekande seaduse § 1 väljendatud üldmõttele. Et sellest raskusest üle saada tuleks tagasi pöörata hinge kirjade juurde, nagu see oli enne 1917. a. sest siis on alati kindel, missugune omavalitsus on kohustatud abitarvitaja eest hoolt kandma. H. s. § 19 IV lõige on samuti palju raskusi sünnitanud, sest kuidas arusaada seaduse määrusest et „lapsed (õigustatud abi saama) — sellelt (omavalitsuselt), kellelt abi saama õigustatud oleks see vanematest, kelle juures lapsed on või olid“. Kas käsitada seda ettekirjutist sõltuvuses BES. §§ 3070, 208 ja 204-ga, ja kui pika ajava-

hemiku sõna „olid“ oma alla võtab? Ei suudeta aga isiku alalist elukohta kindlaks teha, siis peaks hoolekande kulud kandma riik, analoogiliselt H. s. § 51 teise lõikele.

H. S. § 21 määrab, et omavalitsuse asutisel on õigus tagasi nõuda esialgseks abiandmiseks tarvitatud kulusid abitarvitaja eest hoolt kandma kohustatud asutiselt, kusjuures viimasel ei ole õigust keelduda nende kulude kandmisest, kui abiandja kinni pidanud oma harilikke abiantmise viisidest jne., seejuures nagu näitab tegelik elu on need harilikud abiandmise viisid üksikutes omavalitsustes väga lahkuminevad. Mis ühel harilik viis on teise arvates juba lubamatu kulutis. On vaja ühtlustatud norme maksa panna, sest abiandmise korraldusel teise omavalitsuse arvel ollakse hoopis hellem kui oma rahakoti peal.

On täiesti üleaarne § 30 loodud nõuandja instituut; sest BES. ette nähtud eestkostja ja Hoolekande seaduses loodud nõuandja ülesanded on enam-vähem ühed ja needsamad, mis võib esile kutsuda eestkostja ja nõuandja vahel kokkupõrkeid. Mille jaoks kaht paraleel instituuti, kui eestkostja võtab oma alla ka nõudja ülesanded, teatud väheste eranditega. Peale selle on Hoolekande seaduse III peatükis peale nõuandja instituudi veel terve rida ilusaid deklaratiivseid sõnu, mida kõik võiks seadusest välja jätta.

H. S. § 25 põhjal, kui abitarvitajal on omaseid või sugulasi, kes kohustatud ja suudavad ta eest hoolt kanda, kuid seda ei tee, korraldakse abiandmine üldistel alustel, kuid abiandjal asutisel on niisugusel juhtumisel õigus abiandmiseks tarvitatud kulusid kohtu teel sisse nõuda nendelt isikutelt, kes abitarvitaja eest kohustatud hoolt kandma. Siin tekib küsimus, keda mõtleb seadusandja „abiandja asutise“ all, kas seda asutist, kes tegelikult korraldas abi, või seda, kes seaduse järgi kohustatud abiandja kulusid kandma. Tundub siiski, et see omavalitsus, kes Hoolekande seaduse §§ 2, 20, 21 ja 22 põhjal korraldas puudustkannatavale abiandmist, on kohustatud ja õigustatud neid kulusid tagasi nõudma ikkagi ainult sellelt omavalitsuselt, kes seaduse järgi on kohustatud neid kulusid kandma, ning peale kulude tasumist, viimase omavalitsuse poolt avaneb viimasel H. s. § 25 põhjal õigus kantud kulusid tagasi nõuda isikuilt, kes nimetatud § 25.

Laste hoolekande lõpetamiseks on ette nähtud kolm vanuseaega: 16. eluaasta lõpuni jäävad lapsed perekondadesse ja lastekodudesse kasvatamiseks (§ 69), teises paragrahvis (56) jäetakse lapsed perekondadesse 18 eluaastani ja § 28 ettekirjutisel hoolekanne laste eest algab esimesst elupäevast ja kestab täisealsuseni (20 a.). Mis jaoks kolm eri tähtaega? Tuleks maksma panna üks-ainus tähtaeg hoolekande lõpetamisel laste eest.

Hoolekande korraldamine laste eest on segasemaid küsimusi Hoolekande seaduses, sest raske on kindlaks teha, missugune omavalitsus kohustatud teostama laste eest hoolekannet. Ka Riigikohus on siin vastukäivaid seletusi annud (Vaata R.-adm.-t. 211 I 28, t. nr. 720, I 28, R. o. 50/28), kuid õigem on küll see seisukoht, et hoolekanne laste eest lasub linna-, alevi- ja vallavalitsuste peal.

H. s. § 25 kohta tuleks veel seda ütelda, et selle paragrahvi põhjal abisaamise eeltingimus „kui abitarvitajal on omaseid või sugulasi, kes kohustatud ja suudavad ta eest hoolt kanda, k u i d s e d a e i t e e“ olemasolu tuleb ikkagi enne abiandmise korraldamist abiandva asutise poolt kuidagi viisi kindlaks teha ja ei tohi mitte piirduda abipaluja suusõnalise seletusega ses asjas, sest vastasel korral võib kergesti juhtuda, et §§ 2 ja 20 põhjal korraldakse abiandmist ka niisugusele palujale, kes omaste või sugulaste poolt abi saabki tarvilisel määral.

Hoolekande seadus tunnustab iga isiku 60. eluaastast peale raugaks, mis annab õiguse abi saada kogukonnalt. Seda vanadusmäära tuleb liiga madalaks lugeda, kuna isegi rikkad riigid (Inglismaa — 70 a., Uuel-Meremaal — 65 a.) pole nii madalat vanadusmäära kui meie võtnud

aiuseks rauga mõiste määramisel. Seadus ise ex officio tunnustades iga 60 a. isiku raugaks, paneb omavalitsuse sündinud fakti ette, sellepeale vaatamata, et see isik on täiesti töövõimeline, ning suudaks enast ülalpidada. Aga milleks teeb ta tööd, kui seadus võimaldab ilma töötagi äraelamise. Mitte abipaluja vanadus ei tohiks olla määrava tähtsusega abisaamiseks, vaid just paluja tervislik ja majanduslik olukord, sest need kaks asjaolu ongi need tundemärgid mille põhjal saame otsustada toetuse vajadust ja suurust.

Peale eelpool toodud üksikute Hoolekande seaduse puuduste on veel terve rida leisi, mida tegelik elu igapäev esile toob, ning mille õige lahendamine raskustega seotud, kuna seadus ühe ehk teise juhu kohta täpseid juhtnööre ei anna.

Kõige seepärast on paratamatult vajaline maksvat Hoolekande seadust muuta viies riigi ja omavalitsuste hoolekande kulud vastavusse rahva majandusliku kandejõuga. Riik peab leidma omavalitsustele uusi tuluallikaid, millest viimased saaks katta päev-päevalt kasvavaid hoolekandekulusid. Riik kandku ise oma ülesandeid hoolekande alal ja ärgu veeretagu neid aiatasa omavalitsuste õlgadele, sest omavalitsuste piiratud ja raskesti laekuvatest tuludest ei jatku kõikide ülesannete täitmiseks. Need puudused ja ebatäpsused aga mis seaduse senisel tegelikul rakendusel on ette tulnud tulevad kõrvaldada.

Vähemate kuludega saavutada suuremaid tagajärgi — on põhimõte, mida tuleb silmas pidama Hoolekande seaduse muutmisel. Ka seltskonna kaasa tõmbamine hoolekande teostamisel, aitab suuresti riigi ja omavalitsuste hoolekandelisi kulusid vähendada.

Meie matmispaikade korraldusest.

J. Jaaska.

Enamikus igas linnas meil on leida midagi vaatamisväärtset — ühest võib leida ajaloolisi mälestusi, teisest looduslikku ilu, kolmandast mõnda muud, kuid ükski neist ei või meid võluda oma surnuaedade kaunidusega ja vaatamisväärilisusega. Meie surnuaiad on enam-vähem kõik ühetaolised — kõikjal lõpmata palju riste ja ristikesi, sekka siin-seal monumente, kujusid, millised aga sagedasti uhkustavad rohkem

oma hinnaga, kui kunstiväärtusega. Kui linnas veel võite leida üksikuid hästikorraldatuid hauaplatse, üksikuid monumente, mis on tõelised kunstitööd, siis maasurnuaedades vaevalt võite kohata midagi sellesarnast. On küll reas hulk hauaplatse, üks paremini, teine halvemini korraldatud, aga ühtlase kava järele koostatud kalmistuid meil ei ole. Ja sarnase korralduse juures, nagu meil senini, kus igal

platsi omanikul vabadus seda korraldada nii, kuidas ta tahab, või kuidas kellegi maitse ja arusaamine teha lubab, ei ole loota asjas paranemist. Näib, et senised avalikkude matmispaikade korraldajad ja valitsejad — usuühingud ei ole enam võimalised matmispaiku korraldama praegusele ajale rahuldaval kujul. Ka ei kuulu enam hulk kodanikke usuühingusse. Usuühingud ei taha aga tihti nende valitsemisel olevaisse avalikesse surnuaedadesse matta lasta nende konfessiooni mittekuuluvaid isikuid, ei anta soovitatavat platsi jne., millised nähtused kutsuvad esile tihti arusaamatusi ja konflikte.

Puudutades usuühinguid, peab tähendama, et usuühingud oma juriidilise loomu poolest, võrreldes veneaegsetega on muutunud. Veneaegsete seaduste järele olid usuühingud teatavas mõttes omavalitsused, neile olid seadustega peale pandud teatavad administratiivsed ülesanded (sünni-, abielu- ja surmajuhuste registreerimine, kodanikkude nimekirjade pidamine, matmispaikade korraldamine jne.). Nende usuliste ülesannete täitmiseks oli antud teatavad varandused ja kindlustatud sissetulekud. Iga kodanik pidi kuuluma kuhugi usuühingusse. Sarnased usuühingute õigused ja kohustused olid pikema aja jooksul väljakujunenud ja seadustega fikseeritud. Praegu on ühiskondliku korra muutumine viinud olukorra selleni, et usuühingud on muutunud avalikõiguslikest ühiskondlikest korraldustest-erasutusteks, eraõiguslikeks korporatsioonideks. Kodanik ei ole enam kohustatud usuühingu liige olema. Usuühingute asemele on omavalitsused tõusnud tähtsale kohale: nad on riigivõimu asemikud, nende täita on palju tähtsaid ühiskondlikke ülesandeid. Iga kodanik mitte ainult ei pea kuuluma, vaid automaatselt kuulub ühe omavalitsuse alla, kus tal on teatavad kohustused selle omavalitsuse vastu. Selle eest on aga ka omavalitsusel teatavad kohustused kodanikke vastu.

Sellest tuleb järeldada, et kõige paremini võiksid ja suudaksid avalikke matmispaiku valitseda ja korraldada omavalitsused. Selle olukorra on fikseerinud ka meie Matmispaikade seadus. Kahjuks on aga sama seadusega senised usuühingute surnuaiad jäetud usuühingute valitseda ja korraldada. Loogiliselt talitades oleks tulnud need omavalitsuste kätte anda. Nüüd sünnib matmispaikade üleminek omavalit-

suste kätte pikkamisi ja paljudes kohtades tülidega. Kuid tõsiasi on, et tahab kujuneda, et omavalitsused tulevikus kas on sunnitud vanu usuühingute surnuaedu ülevõtma, või uusi asutama.

Veneajal oli matmispaikade korraldamine ja valitsemine usuühingute käes. Vastavad seaduste normid matmispaikade kohta leidsid Vene seaduste kogus: Arstliku seaduse §§ 704—712 matmispaikade korraldamise üle, seisuste seaduse § 453 lisa II ja võõraste usuühingute seaduse §§ 314—316 ja 843—844. Kui hinnata mainitud seadustes sisalduvaid norme oleviku nõuete kohaselt, siis ei saa neid enam rahuldavaiks pidada, kuigi nad seda võisid olla omal ajal. Matmispaigad olid antud usuühingute korraldamisele, kuid seadused sisaldasid kindlaid eeskirju, mida usuühingutel tuli täita. Kõige tähtsamaks tuleb pidada võõraste usuühingute seaduse (ustav duhovnõh del innstrannõh ispovedanii) § 316, mis kõlas järgmiselt: „Igal ühel on õigus maetud olla ühiskondlikule surnuaiale“. Tähendab, seadus nõudis kindlasti, et ei või tekkida raskusi kodanikkude matmisel. Pealegi selgub seadusest, et usuühingute matmispaiku (surnuaedu) peeti ühiskondlikeks avalikeks matmispaikadeks. Need seisukohad olid väga selged ja kindlad, neid täideti üldiselt korralikult, välja arvatud mõningad erandjuhud. Arstlik seadus (Vratšebnõi ustav) korraldas matmispaikade tervishoidlikku külje. Selles oli peale muu nõue, et igal matmispaigal pidi olema kabel surnute hoidmiseks ja et vainulikud peavad täpselt täitma matmispaikade suhtes politsei nõudeid.

Meil praegu maksev Matmispaikade seadus võeti vastu Riigikogu poolt 29. oktoobril 1925 (RT 171/172 — 1925). Selle seaduse teostamiseks anti siseministri poolt 31. augustil 1926 määrus matmispaikade asutamise tingimuste ja tarvitamise, maksude, järelevalve ja korraldamise ning tervishoidlikkude nõuete, samuti suletud matmispaikade edaspidise kasutamise kohta (RT 67 — 1926).

Võis loota, et nimetatud seaduse ja määruse jõusse astumise järele kõik puudused ja vead oleks pidanud kaduma, mis matmispaikade korraldamisel ja valitsemisel viimaseil aastail ilmsiks tulid. Kahetsusega peab aga tõendama, et see ei sündinud. Osalt halveneski olukord, sest vaimulikud (mitte küll kõik) nähes, et siin nagu oleks nende endiseid õigusi kär-

bitud, asusid kaudsele vastupanule. Selteks andis nendele võimaluse sama Matmispaikade seadus, mis tunnistas endised usuühingute surnuaiad küll avalikkudeks matmispaikadeks, kuid jättis need usuühingute valitsemisele. See kaudne vastupanu seisab selles, et tehti ja tehakse ka nüüd takistusi nende surnute matmiseks, kes ei ole mõnesugustel põhjustel tasunud usuühingu liikmemaksu või kogudusest ja usust üldse loobunud. On isegi kohtuprotsesse olnud, kuid seaduses puuduv järjekindlus ja siseministri määruse §§ 14 ja 15, mis on ilmselt vastolus Matmispaikade seaduse, Põhiseaduse ja meie üldise õigusliku korruga, ei ole selles asjas kodaniku õigusi — takistamatult saada viimast puhkepaika avalikul matmispaigal — jalule seadnud. Tihti on kehvemad kodanikud viimase suutäie pidanud ohverdama, et surnu eest tagant järele mitme aasta liikmemaksu tasuda. On juhte, kus ei ole lepitud mitte ainult surnu liikmemaksuga, vaid ka sugulastelt on nõutud liikmemaks sisse. Alles selle järele on saadud matta avalikule matmispaigale. Vaimulikud (mitte kõik) on avalikke matmispaiku kasutanud abinõuna kodanikkude sundimiseks kohustust kandma vastu nende tahtmist ja võimalusi usuühingute kasuks

Seni kui puuduvad omavalitsuste matmispaigad, on surnu omaksete seisukord raske. Ega ometi surnut või seni matmata jätta kuni kohtu teel õigusi nõutakse. On õigusliku korra vastane, kui kodaniku surm võib võimaluse anda mõnesuguste surveavaldusteks omastele.

Praegu maksev Matmispaikade seadus jagab matmispaigad kolme liiki: avalikud, era- ja kaitseväge matmispaigad. Avalikud matmispaigad on määratud üldtarviduseks ja sarnasteks on linnade, alevite, maakondade, suuremate valdade või valdade ühenduste poolt asutatud matmispaigad ja usuühingute (koguduste) senised surnuaiad. Seaduse mõiste järele on igal kodanikul õigus avalikkudel matmispaikadel maetud saada, vaatamata sellele, kas kodanik kuulub kuhugi usuühingusse või mitte.

Eramatmispaikadeks on usuühingute ja eraseltside poolt oma liigete tarvis seaduses ettenähtud korras asutatud matmispaigad ja perekonna matmispaigad. Nõnda ei võimalda seadus mitte üksi usuühingutele eramatmispaikade asutamise, vaid ka eraseltsidele ja perekondadele.

Kaitseväge-matmispaikade korraldamine kuulub Kaitseministeeriumi võimkonda.

Avalikud matmispaigad asutatakse ja laiendatakse vastava omavalitsuse eesotskogu otsusel. Alevite, suuremate valdade ja valdade ühenduste poolt kavandatavate matmispaikade asutamiseks ja laiendamiseks on peale selle tarvilik maavolikogu otsus ja siseministri luba (§ 4). Eramatmispaikade asutamine sünnib siseministri loaga, kusjuures ära kuulutakse vastava maa- või linnavolikogu arvamine (§ 5). Kui avalikkude matmispaikade asutamiseks või laiendamiseks kohal ei ole riigi või omavalitsuse päralt vastavat maatükki, ning seda teisiti ei ole võimalik muretseda, võib tarviliku maatüki selleks võõrandada määruste alusel, mis on maksivad kinnisvarade sundvõõrandamisel (§ 6).

Usuühingute senised surnuaiad, mis Matmispaikade seaduse § 2-ga on tunnistatud avalikkudeks, üldtarviduseks määratud matmispaikadeks, lähevad ühingute likvideerimise puhul, samuti sel korral, kui ühingud nende valitsemisest või tarvitamisest loobuvad või seadusejõulisi eeskirju rikuvad, vastava linna, alevi, maakonna, valla või valdade ühenduse valitsemisele (§ 7).

Avalikkude matmispaikade tarvitamise eest võetavad maksud määratakse nii, et nendega võiks katta ainult matmispaikade asutamise, sisseseadmise, korrashoidmise ja valitsemise kulud (§ 8). Lõpuks määrab seadus matmispaikade sulgemise korra.

Nagu sellest näha, on Matmispaikade seadus raamseadus ja § 9 annabki kohtu- ja siseministrile õiguse kokkuleppel hariduse- ja sotsiaalministeeriumiga anda välja määrusi matmispaikade asutamistingimuste, tarvitamise, maksude, järelevalve, korraldamise, tervishoidlikkude nõuete ja sulatud matmispaikade edaspidise kasutamise kohta.

Raamseaduste täitmiseks antavate määrustega on meil kaunis kurvad kogemused — need määrused on tihtigi vastolus seadustega. Sama lugu on ka Matmispaikade seaduse teostamiseks antud määrusega, ta on osalt vastolus seadusega.

Määruse järele tuleb matmispaikade alla võtta võimalikult põllumajanduslikult kõlbmatut maad. Matmispaigad tulevad asutada väljaspool linnu, alevi ja küla- sid, — sihis, kuhu viimastel ei ole laiendamise tendentsi. Matmispaiku võib asuta-

da ainult niisugustel kohtadel, kus põhjaveed ei valgu lähemale 250 meetrit looduslikkudesse veekogudesse, millest varustatakse tarbeveega linna, alevit või mõnda teistsugust asundust või asunduste osadest, kus tarbevett võetakse kaevudest. Uute matmispaikade kaugus elamutest peab olema vähemalt 200 meetrit. Maapind peab tasane olema, mitte kallak inimeste elamute poole, ja võimalikult kõrgel kohal, kus kevadise vee kogumist ette ei tule. Maakihi koosseis peab olema kui, võimalikult niisugune, mis kiiremini vett

läbi laseb, nagu kruus, liiv ja nende segu. Põhjavesi asutatavas matmispaigas peab olema vähemalt 3 mtr. sügavuses maapinnast. Matta võib surnuid mitte vähem kui 2 meetri sügavusse, arvates maapinnast haua põhjani. Matta samale kohale võib pärast 30 a. möödumist, arvates eelmisest matmisest. Kabelitesse, võlvide alla ja müüritud haudadesse lubatakse matta surnuid ainult metallkirstudes. Igal avalikul ja eramatmispaigal peab olema korjaste hoiuruum.

(Järgneb.)

„Raudvara“ seaduse muutmisel.

Riigikogus möödunud aasta lõpul vastuvõetud Vallasvara aresti alla panemise ja müügi asjus Tsiiviilkohtupidamise seaduse muutmise ja täiendamise seaduse (R. T. nr. 105 — 1931. a.), ehk lühidalt „raudvara“ seaduse ja ühes sellega ka Administratiiv-sissenõudmise seaduse muutmise riigi- ja omavalitsuste maksude sissenõudmise osas näib lõpuks tõeks saavat.

Küsimust on põhjalikult kaalutud selleks loodud ministrite vahelises komisjonis ning on oodata, et vastav seaduseelnõu peatselt esitataks Vabariigi Valitsusel ja sealt edasi Riigikogule.

Nimetatud seaduse muutmise küsimus algatati esmakordselt Liidu nõukogu koosolekul 19. veebr. s. a. Tallinnas, kusjuures vastuvõeti nõukogu poolt üksmeelne seisukoht esineda vastavate asutuste ees, „raudvara“ seaduse muutmise asjus selles mõttes, et riigi- ja omavalitsuste maksud kuuluksid sissenõudmisele ka raudvarast. Tähendatud nõukogu seisukoht esitati Liidu juhatuse poolt Kohtu- ja siseministeriumile palvega, et sealtpoolt seaduse muutmisele käik antaks.

Kuigi „raudvara“ seadus on maksvusel olnud ainult 9 kuud, siiski on ta suutnud esile kutsuda suuri raskusi omavalitsuste majanduslikus elus. See mida kardeti on tõeks saanud. Seadust, mille ellukutsumise põhjusteks oli õilis püüe raskustesse sattunud majapidamisi päästa kokkuvarisemise ja tootmiskõlbmatuks muutumise eest, on hakatud sihilikult kasutama oma isiklikes huvides. Seadus on saanud kilbiks korratult omi kohustusi täitjatele isikutele ja seda mitte ainult oma eraõiguslike kohustuste suhtes, vaid

veel enam avalikõiguslike kohustuste suhtes — riigi ja omavalitsuste vastu. On kujunenud olukord, kus maksukohuslased lihtsalt sihilikult ei tasu riigi või omavalitsusele oma mõne kroonilist maksu teades, et temal peale „raudvara“ midagi ei ole ja ta käest seda maksu keegi võtta ei saa. Ja sarnaste isikute arv on kasvanud järjekindlalt, milline asiolu aga ähvardab omavalitsuste majapidamisi, eriti aga valdade omi, viia täielise lagatumiseni.

Et „raudvara“ ja Adm. sissenõudmise seaduse maksvusel oleku aeg pole veel kuigi pikk, siis on raske teha põhjalikke järeldusi selle kahjust maksude laekumisele, eriti jooksva — 1932/33. a. eelarve suhtes. Kuid siiski näitavad kõik andmed ja eriti vanade maksuvõlgade sissenõudmiste kokkuvõtted, et „raudvara“ seadus on avaldanud juba märgatava mõju.

Praegu käsiloleva vastava muutmise seaduse väljatöötamisel Kohtu- ja siseministeriumis, pöörduiti ministeeriumi poolt Liidu poole, et kogutaks materjali maa- ja vallaomavalitsustelt selle kohta, kuivõrt halvavat mõju on „raudvara“ seadus avaldanud maksude laekumisele ja kas selline arvamine on põhjendatud.

Andmeid saabus Liidule kõigilt maaomavalitsustelt. Kuna aga asjaga oli kiire, siis ei saadud koguda andmeid kõigist valdadest, vaid tehti seda katseliselt ainult üksikutest valdadest.

Maavalitsuste ja valdade seisukohad kinnitasid üksmeelselt „raudvara“ seaduse muutmise vajadust riigi- ja omavalitsuste maksude sissenõudmise osas.

Siinkohal oleks huvitav võtta vaatluse alla mõningate valdade andmed maksude

laekumise kohta enne ja pärast „raudvara“ seadust, millisest selgesti nähtub, kuivõrt „raudvara“ seadus on mõjutand maksude laekumist ja kuivõrt selle tagajärjel saamata jäänud maksude summa on suurenenud.

Nii oli Hallinga vallavalitsuse (Pärnumaal) andmetel: 1930/31. aruande aasta järele vallal maksuvõlga 451 kr.; 1931/32. aruande aasta järele aga juba 1000 kr. 1932. a. makse oli vallal saada 1. aug. s. a. isikumaksu 3832 kr., sellest sissetulnud 648 kr.; lisakinnisvaramaksu 693 kr., sissetulnud 98 kr.; kinnisvaramaksu 2401,47 kr., sissetulnud 298,08 kr.

Eelpool-toodud arvud kõnelevad selget keelt. Võlgujäänud maksude summa on suurenenud aastatega. Eriti aga on maksude laekumine visalt sündinud 1932. aastal. Ja ei saa salata, et siin on tuntavalt mõju avaldanud just „raudvara“ seadus.

Uulu vallavalitsus (Pärnumaal) väidab, et „raudvara“ seadus on mõjutand maksude laekumist vallas vähemalt 30%.

Are vallavalitsuse (Pärnumaal) andmete järele on 1. augustiks s. a. 1932/33. aruande aasta maksudest laekunud keskmiselt 25%. Eelmisel aastal, enne „raudvara“ seadust, on laekunud maksude protsent samaks ajaks olnud märksa suurem.

Eriti halvavat mõju aga on avaldanud „raudvara“ seadus valdades, kus elanikkond vaene ja talundid väiksed. Nii kurdab Kihnu vallavalitsus, et praegu on valla kassa täiesti tühi. Ja kui ei muudeta „raudvara“ seadust riigi- ja omavalitsuste maksude osas, siis pole lootagi, et valla kassasse midagi veel tuleks.

Tartumaa valdadest saadud andmed samuti näitavad selgelt, kuivõrt „raudvara“ seadus on mõjutand maksude laekumist.

Andmed Vesneri vallavalitsuselt (Tartumaal) on järgmised: 1931/32. aruande aasta järele oli vallal saada: lisakinnisvaramaksu — 486,78 kr. Võla nõudmiseks saadeti politseile 58 nõudelehte 288,80 krooni suuruses. Sellest on tagasi tulnud 21 nõudelehte 131,04 kr. suuruses märkusega, et võlgnikult „raudvara“ seaduse alusel midagi pole võtta.

Isikumaksu — 1697 kr. Võla — 1175 kr. sissenõudmiseks saadeti välja 106 nõudelehte. „Raudvara“ seaduse alusel tagasi tulnud 37 nõudelehte 517 kr. suuruses.

Tulumaksu — 3159,70 kr. Võla — 882,75 kr. sissenõudmiseks välja saadetud 26 nõudelehte, millest „raudvara“ seaduse

alusel tagasi saadetud 12 nõudelehte 294 krooni suuruses. Kinnisvaramaksu — 3683,17 kr. Politseile saadetud 45 nõudelehte 992,58 kr. suuruses. „Raudvara“ seaduse alusel tuli tagasi 23 nõudelehte 524,64 kr. suuruses.

Mäksa vallavalitsuse (Tartumaal) andmete järele oli vallal saada 1931/32. eelarve järele tulused 16.725 kr. Sellest pidi laekuma maksu — 12412,50 kr., laekus aga aasta jooksul ainult 3455,37 kr. Võlast on laekund 1. septembriks s. a. siiski 2721,14 kr. Laekumata summast on 117 nõudmist 3198,82 kr. suuruses tagasi tulnud märkusega, et võlglased on kaitstud „raudvara“ seadusega.

Anna vallavalitsuse (Järvamaal) andmetel oli vallal 1. aprilliks 1932. a. laekumata makse järgmiselt, milliste mõjutajaks vallavalitsuse arvamiselt peamiselt „raudvara“ seadus: isikumaksu — 4211 kroonist — 1078 kr.; lisakinnisvaramaksu — 1387,23 kroonist — 130,51 kr.; aurumasinat ja mootorite maksu 102 kroonist 37 kr.; naturaalkohuslaste maksu 1026,26 kroonist — 103,19 kr.; kinnisvaramaksu 4021,78 kroonist — 418,75 kr.; rendist ja üürist — 1127,91 kroonist — 698,07 krooni.

Einmanni vallavalitsuse (Järvamaal) andmetel oli vallal 1. aprilliks s. a. maksuvõlga 2624,59 kr., sellest „raudvara“ seaduse alusel 1500 kr.

Kirna vallavalitsuse (Järvamaal) andmetel oli vallal 1932. a. isikumaksu võlga 848,59 kr., 1931. aastal samal ajal aga ainult 404,25 kr. Seega on laekumata maksude summa suurenenud kahekordselt ja seda vallavalitsuse arvamiselt just „raudvara“ seaduse alusel.

Väinjärve vallavalitsuse (Järvamaal) andmetel oli vallal saada maksuvõlga kokku 1. aprilliks s. a. 5882,51 kr. ja 1932. a. makse 25.750,17 kr. 1. sept. s. a. oli laekumata sellest — maksuvõlga 3.242,37 kr. 1932. a. makse 17.220,49 kr. Vallavalitsuse arvates kasvab käesoleva eelarve aasta lõpuks laekumata maksude summa 10. kordseks, sest „raudvara“ seadust pole senini kõik teadnud veel kasutada.

Petserimaa valdadest on andmed Kulje valla kohta järgmised: 1. apr. 1932. a. oli vallal saamata maksuvõlga 17.154,04 kr. suuruses. 1. sept. laekus 3741,15 kr., jäi laekumata 13.317,89 kr. ehk 80% kogu maksuvõlast. 1. aprilliks 1931. a. oli vallal maksuvõlga 15.975,96 kr., millest

1. septembriks laekus 5270,82 kr., jäi tasumata 1. sept. 10.705,14 kr., ehk 65% võlguolevast summast. Arvud näitavad, et „raudvara“ seadus on mõjutand makse laekumist umbes 15% võrra.

Senno vallavalitsuse (Petserimaal) andmetel tuli väljasaadetud kinnisvaramaksu nõudekirjadest „raudvara“ seaduse alusel politseilt 60% täitmatult tagasi. Ühtlasi märgib Senno vallavalitsus, et valla maksuraamatute järele on selgunud, et kehvemad, kuid korralikud maksjad oma võlad tasuvad, kuna aga korratud maksjad, ehkki nad jõukamad, seda ei tee.

Vilo vallavalitsuse (Petserimaa) andmetel oli valla makse laekunud 1931. a.: mais — 527,11 kr.; juunis — 308,19 kr.; juulis — 169,76 kr.; kokku kolme kuu kestel — 1005,08 kr. 1932. a. aga vastavalt: mais — 238,10 kr., juunis — 64,38 kr., juulis 34,39 kr., kokku kolme kuu kestel — 336,87 kr.

Sellega oli 1932. aastal kolme kuu kestel laekunud makse vähem 1931. aastast 668,21 krooni. Vallavalitsuse teate järele on politseile väljasaadetud nõudelehtedest tagasi tulnud umbes 50% märkusega, et võlglasel pole midagi peale „raudvara“.

Meremäe vallavalitsuse (Petserimaal) andmetel on laekumata maksude summa suurenenud 50% võrra.

Maidla vallavalitsuse (Virumaal) andmetel oli valla saada maksuvõlga 1. aprilliks 1931. a. — 2310,75 kr.; 1. aprilliks 1932. a. aga juba 2798,58 kr. 1. aprillist kuni 1. augustini oli maksuvõlga tasutud 1931. a. 743,21 kr., 1932. a. aga ainult 432,43 krooni. Vallavalitsuse arvates kui „raudvara“ seadus just otseselt ei takista maksude laekumist, siis vähemalt muudab nende kättesaamise pikaldaseks, mis halvavalt mõjub vallaomavalitsuse tegevusele.

Järve vallavalitsuse (Virumaal) andmetel on valla puht „raudvaralisi“ nõudmisi jäänud sissenõudata kinnisvaramaksu — 43 isikult 1930/31. a. eest kogusummas 761,58 kr.; lisakinnisvaramaksu valla heaks 160,34 kr.; isikumaksu 1929, 1930. ja 1931. aasta eest 41 isikult 642 kr. suurusel summast.

Veel kurvem on Saksi vallavalitsuse (Virumaal) seisukord, kus on laekund käesoleval aastal ainult 17% eelarvelistest maksudest, ning vallavalitsuse arvates viib „raudvara“ seadus valla paratamatult pankrotti.

Harju maavalitsuse poolt kogutud andmetel on Harjumaa valdades samuti „raudvara“ seadus takistanud tuntavalt maksude laekumist. Katseliselt valdadel kogutud andmete põhjal on üksikutes valdades „raudvara“ seaduse põhjal tagasi lükatud makse järgmiselt:

Valla nimetus	Isikumaks		Kinnisvaramaks		Tulumaks		Tööstusmaks		Maaval. teedekapitalimaks
	arv	summa	arv	summa	arv	summa	arv	summa	
Alavere	12	69	13	278.50	7	99.50	5	79	230.85
Kõnnu	401	4986	25	227.59	10	102.30	—	—	—
Kloostri	45	270	10	50	—	—	—	—	—
Viimsi	15	104	23	203.39	16	97.—	—	—	—
Tuhala	28	228	14	126.81	5	97.80	—	—	—
Jõeletme	54	504	23	227.88	8	103.10	—	—	—
Triigi	12	70	11	54.43	1	15.—	—	—	72.03
Kolga	209	2315	18	256.00	21	406.—	—	—	—

Ülaltoodud tabelis toodud andmed kõnelevad küllaldaselt selget keelt, millised ei tarvitse enam selgitamist.

Kui arvestada asioluga, et valdades sissetulekud moodustavad peamiselt maksud (1930/31. aasta aruande ja 1931/32. a. eelarvete järele 75% kogu vallaomavalitsuste sissetulekutest), siis on arusaadav, et maksude mittelaekumine ka vähemal määral tun-

tavat mõju avaldab vallaomavalitsuste tegevusele.

Kokkuvõttes maavalitsuste ja valdades seisukohtadest „raudvara“ seaduse mõjust maksude laekumisele näeme, et kõik pea-aegu erandita kinnitavad seda, et nimetatud seadus tunduvalt takistab maksude laekumist. Ükski neist otseselt ei vaidle vastu seaduse muutmise vajadusele, kuna aga üksikute vallavalitsuste vastustest selgub, et „raudvara“ seadus pole seal se-

nini oma mõju veel avaldanud maksude laekumisele. See on seletatav seaduse lühikese maksvusel oleku ajaga, mille jooksul ta veel küllaldaselt pole oma juuri suutnud sügavale ajada. On täiesti õige ja põhjendatud paljude vallavalitsuste kartus, et tulevikus, kui selle seaduse „hüved“ rahvale rohkem teatavaks saavad, siis selle varjule pugemist mitmekordselt rohkem kasutatakse.

Ühtlasi juhitakse tähelepanu asiolule, et selle seaduse mõjul ka maksude sissenõudjad — politseinikud jäävad loiuks, tähendades igal võimalikul juhul nõudelehele, et võlgnikul peale „raudvara“ midagi pole.

Kõik need andmed on küllaldaselt selleks, et tõendada „raudvara“ seaduse muutmise vajalikkust riigi- ja omavalitsuste maksude sissenõudmise osas. See on möödapääsematu, kui ei taheta, et meie omavalitsused, eriti aga vallaomavalitsused

sed sammuvad vastu majanduslikule kokkuvarisemisele.

„Raudvara“ seaduse praegusel kujul edasikestmisel kaotab valla eelarve koostamine üldse oma mõtte ja väärtuse, ning vaevalt võib teada, milliste summade laekumisega vald võib arvestada. Sarnasel korral ei saa juttugi olla valla plaanikindlast ja korrapärasest majapidamisest ja järjelikult ei saa nõuda nendelt ka korralikku tegutsemist ja seaduslike ülesannete täitmist.

Kuna on loota, et seaduse-eelnõu Vabariigi Valitsuse poolt peatselt leiab kinnitust, siis satub ta varsti Riigikogu komisjonidesse ja ka lõpuks võib olla üldkoosolekule. Tohiks loota, et meie rahvaesindajad tõsiselt hindavad omavalitsuste praegust rasket majanduslikku olukorda ja ühtlasi nende tähtsust riigi ja ühiskonna algtugedena. Sellepärast ei peaks kahtlust olema, et vastav seaduse muutmise eelnõu üksmeelselt Riigikogu poolt vastu võtmise leiab.

Arusaamatusi kinnisvaramaksu jaotamisel.

E. Vares.

Maal asuvate kinnisvarade kinnisvaramaksu seaduse muutmise seaduse (R. T. nr. 25 — 32. a.) alusel toimivad vallad kinnisvaramaksu jaotamisel kahte viisi. Ühed jaotavad 1932. a. ja eelmiste aastate maksud valla ja maakonna vahel pooleks, kuna teised aga 1931. a. ja eelmiste aastate maksu võlad jaotavad endise korra järele, kus ka riik $\frac{1}{4}$ osa saab, vastavalt kinnisvarade maksuinspektori ettekirjutusele k. a. suvel.

Kui lähemalt selgitada Kinnisvarade maksuinspektori ettekirjutust, siis näeme, et see ei saa olla seaduspärane. Eelpoolnimetatud seaduse muutmise sead. paragrahv 38-s leiame: „Käesoleva seaduse põhjal sissetulnud maks kui ka viiv raha jaotakse valla ja maakonna vahel pooleks...“ siit näeme, et kõik käesoleva seaduse järele sissetulnud maks (nii jooksva aasta maks kui ka võlg) kuulub jaotamisele uue korra järele. Sama sead. § 39 järele „annavad vallavalitsused sissetulnud maksu maavalitsuse osa maavalitsusele hiljemalt 10 kuupäevaks“. Riigi osa edasi saatmisest ei ole siin juttugi ja kuna muutmise seadusega on endised §§ 38 ja 39 oma maksvuse kaotanud (s. o. endine jaot-

tamise kord), siis peaks selge olema, et sissetulnud maks, kui ka endised võlad kuuluvad jaotusele uue korra järele ja maksuinspektori ettekirjutusel valdadele ei ole seadusliku alust. Sarnaselt on toimud enamalt tulumaksu jaotamistega seaduse muutmisel.

Sama maksuinspektori ettekirjutuse põhjal makstakse vallavalitsustele tagasi 1931. a. kinnisvaramaksu vähendamise tõttu 1932. a. maksu arvel ettemakstud summad, kuid tagasimaksmise kord on niivõrt keeruliseks aetud, et seda tarvitada ei saada. Nende summade tagasinõudmisel peab vallavalitsus esitama: 1) maksja nimed, 2) maksuobjekti nimetused (s. o. ligi 500—900 eriobjekti nimetuse nimikirja), 3) 1931. a. maks esialgse määramise järgi, 4) sama maksuobjekti 1930. a. maks, 5) 1931. a. maks peale vähendamist, 6) kui palju 1931. a. maksu arvel tasutud, 7) 1932. a. võetav maks, 8) kui palju tuleb ülemäära tasutud makstust arvata 1932. a. maksu arvel ettemakstuna ja riigi osa sellest, ja 9) millal ja mis kviitungi nr. all need maksud (üksikute tulude viisi) riigi tulude arvele sisse makstud. See ettemakstud summade tagasi-

nõudmise kord on niivõrt raskeks aetud, et tihtigi omavalitsustele selle kasutamine raskeks osutub. Et aga samal asutusel igasugused andmed kinnisvaramaksu kohta olemas, siis peaks aitamata küllalt, kui esitakse vallavalitsuse poolt andmed: palju pidi riik saama üldsummas maksu, siis palju sai ja kui palju kuulub tagasimaksamisele (mitte üksikute maksuobjektide viisi).

Edasi nõutakse samas ettekirjutuses politsei lisarahade võtmist kinnisvaramak-

su võlgadelt, sest maks olevat siiski vormiliselt riigimaks. Kui maks kuulub täies ulatuses omavalitsustele, siis ei ole siin sisult juttugi riigimaksust, vaid siin on tegemist puhtal kujul omavalitsuse maksuga, mille sissenõudmisel ei saa võtta lisaraha-maksu. Et need asjaolud nii valla- kui ka maavalitsusi puudutavad ja nende tulused tunduvalt vähendab, siis tuleb nõuda rutuliselt seadusliku ja otstarbekohase korra maksmapanemist.

Omavalitsuste päevauudiseid.

Vallasekretäride kutseksamid.

Järjekordsed vallasekretäride kutseksamid korraldati tänava Viljandi maavalitsuse juures 17—22. augustini.

Eksamikomisjoni moodustasid: esimees — Kohtu- ja Siseministeeriumi Maaasjade juhataja Andres Loorits, liikmed — Viljandi maavalitsuse administratiivosakonna juhataja Aleksander Siitam ja Viljandi vallasekretär Hugo Liigus.

Kuna eelmised üleriiklikud vallasekretäride kutseksamid peeti ligi kaks aastat tagasi, 10—14. XI. 1930. a., Võru maavalitsuse juures ja pärast seda teistes maa-des kuni senini eksameid ei korraldatud, siis oli eksamitele soovijaid Viljandi maavalitsuse juures nüüd erakordselt palju.

Üldiselt oli esitatud sooviavaldusi eksamitest ofavõtuks: Viljandimaalt — 10, Harjumaalt — 8, Läänemaalt — 6, Virumaaalt — 4, Järvamaalt — 6, Saaremaalt — 7, Pärnumaalt — 6, Tartumaalt — 6, Valgamaalt — 3, Võrumaalt — 10, Petserimaalt — 6, — kokku 72 sooviavaldust. Eksamikava §§ 4—6 nõuetele ei vastanud ja sama kava § 7 põhjal ei lastud eksamitele 3 sooviavaldajat, kuna ilmumata oli jäänud 6 isikut. Nii pääses ülesantutest eksamitele 63 isikut, kellest omavad 47 isikut algkooli-, 4 kaubandusekooli, 11 keskkooli- ja 1 kõrgema hariduse.

Kirjalikkudeks töödeks anti eksaminantidele:

1. Eesti keele alal — „Vallasekretär Eestis“. Töö valmistamise aeg 17. VIII. k. 11,30—15.

2. Matemaatika alal — kaks ülesannet: 1) % arvamise ja proportsionaalse jagamise alalt, 2) pinna arvamisega ühen-

duses olev ülesanne. Ülesannete lahendamise aeg 17. VIII. kella 17—20.

3. Arvepidamise alal — „Antud arveteseisude ja läbikäikude arvestamine vallavalitsuse kronoloogilistes ja süstemaatilistes põhiraamatutes ning arvestuste kokkuvõtmine ja bilanseerimine kuu lõpul“.

Töö täitmise aeg 18. VIII. k. 9—21 ühes lõunavaheajaga.

4. Asjaajamise alal — kõigile nõuetele vastavate protokollide koostamine: 1) vallavolikogu koosolekust, kus päevakorras: a) algkooli õpetaja valimine, b) voliniku valimine vallaomavalitsuse vastu tõstetud tsiviilnõudmises, c) eksaminandi enese valikul päevakorda võetud asi; 2) vallavalitsuse koosolekust, kus arutusel: a) valla küttepuude väljaveo väljapakumine, b) vallasekretäri abi ametisse palkamine; 3) vallakohtu toimetustest surnud lese, kellest järele jäänud allealised lapsed, pärandusevara hoiulevõtmisest, hooldamisest ja päranduse koosseisu kuuluva talukoha pidamise korraldamisest.

Tööde täitmise aeg 19. VIII. k. 9—15.

Kirjalikkudel eksamitel osutusid nõrkadeks 22 eksaminanti, mispärast nad suusõnalistele eksamitele ei pääsenud. Üks eksaminantidest loobus arvepidamise tööst ja langes seega eksamineeritavate hulgast välja. Ülejäänud 40-st eksaminandist õiendasid eksami hästi — 2 ja rahuldavalt — 27, seega kokku 29 isikut, kuna 11 isiku teadmised osutusid nõrkadeks.

Eksami õiendanud isikutest omavad algkooli hariduse — 20, kaubandusekooli hariduse — 2, keskkooli hariduse — 6 ja kõrgema hariduse — 1.

Nii õiendasid vallasekretäri kutseeksami järgmised isikud: Rudolf Poua — Ravila vallas. abi, Hans Polikarpus

— Kolga vallas. abi, Hermann Neuthal
 — Kuimetsa vallas. abi, Jaan Takk —
 Anija vallas. abi, Johan Engelbrecht
 — Esna vallas. abi, Albert Siim —
 Paatsalu vallas. k. t., August Källmann
 — Massu vallas. abi, Sergei Peterson
 — Paadremaa vallas. abi, Jakob Kalju
 — Järvesuu vallas. abi, Mihail Labe —
 Järvesuu vallas. abi, Mihkel Reier —
 Rootovo vallas. abi, Arnold Trolle —
 Meremäe vallas. abi, Elmar Näripä
 — V.-Vändra vallas. abi, Aliide Kosu
 — Tahkuranna vlv. kantseleiametnik,
 Evald Saar — Sindi alevisekretär, Alek-
 sander Äarn — Kihelkonna vallas. abi,
 Josua Köster — Kärla vallas. abi, Arn-
 old Linask — Kastre-Võnnu vallas.
 abi, Hermann Tootsi — Mustvee ale-
 vival. kantseleiam., Johan Petersell
 — Jõgeveste vallas. abi, Viktor Rebane

— Taheva vallas. õpil., Evald Jakob-
 son — V.-Võidu vlv. kantseleiametnik,
 Aleksander Kalamees — Lustivere
 vlv. kantseleiametnik, Karl Kaup — Tu-
 halaane vlv. kantseleiametnik, Karl Ma-
 rtinson — V.-Põltsamaa vallas. abi, El-
 mar Paju — Riidaja vlv. kantseleiamet-
 nik, Hans Roosson — Tarvastu vallas.
 abi, Karl Krevald — Tsooru vlv. kant-
 seleiametnik, Julius Lillberg — Rä-
 pina vallas. abi.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõukogu

järjekorraline koosolek peetakse Liidu ju-
 hatuse korraldusel 31. oktoobri ja 1. no-
 vembri ümber s. a., Tallinnas, millal sü-
 nib ühtlasi ka lipu üleandmine maavalit-
 suste poolt Piirivalvele.

E. Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevusest.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatuse koosolek 30. augustil 1932. a. Tallinnas Liidu büroos.

Koos 7 juhatuse liiget.

§ 1.

Seisukoha võtmine Patküla
 vallavalitsuse kirja kohta
 3. aug. s. a. Riigimaksu võlgade
 sissenõudmise lisaraha võt-
 mise seaduse muutmise asjus.

Patküla vallavalitsus oma kirjas väi-
 dab, et nimetatud seadus on ajast maha-
 jäänud ja ebaõiglane, mispärast tuleb kao-
 tada või muuta nii, et seaduse järele võe-
 tud lisarahad jaotataks vallavalitsuste ja
 maksude sissenõudjate — politseiametnike
 vahel.

Otsustatakse selles asjas esitada mär-
 gukirjad Vabariigi Valitsusele, Riigikogu
 rühmadele ja Kohtu- ja siseministeeriumi-
 le, et nimetatud seadus kaotataks, kuna
 selles seaduses ettenähtud lisarahade võt-
 mine pole milligagi põhjendatud ja jaota-
 mise kord pole õiglane.

§ 2.

Seisukoha võtmine Harju
 maavalitsuse kirja kohta
 4. aug. s. a. Kõnnu vallavalitsuse
 ettepaneku kohaselt mak-
 sude sissenõudmise asjus.

Kõnnu vallavalitsuse kirjas p. 1. ette-
 toodud soov „raudvara seaduse“ muutmi-

se asjus, omavalitsuse- ja riigimaksude
 sissenõudmise osas, leiab üksmeelselt pool-
 damist. Kuna nimetatud küsimuse kohta
 juba Liidu poolt varem on esitatud mär-
 gukiri Kohtu- ja siseministeeriumile, siis
 otsustatakse Kõnnu vallaval. kiri saata
 materjalina edasi ministeeriumile lisaks
 märgukirjale.

Vallavalitsuse kirjas avaldatud 2.
 punkti kohta — kus palutakse leida või-
 malusi saada kätte makse perepöögadelt
 ja -tütardelt ning varanduseta isikutelt —
 päevapalgalistelt, otsustatakse lasta kogu-
 da peasekr. F. Vellner'il nimetatud küsi-
 muse kohta materjali Soomes valitseva
 korra kohta ja küsimus järgmise juhatuse
 koosoleku päevakorda võtta. Samuti ot-
 sustatakse vallavalitsuse poolt soovitatud
 üldise vallamaksu sisseseadmise küsimuse
 arutamine edasilükata ühenduses eelmise
 küsimusega.

Vallavalitsuse kirjas avaldatud soovi-
 le — koolimajade ehitamisel raskustesse
 sattunud valdadele ehituslaenu tasumist
 pikendada ja kergendada vastutulles, ot-
 sustatakse saata märgukirjad Kohtu- ja
 siseministeeriumile ja Majanduseminis-
 teeriumile, et Koolimajade ehitusfondi
 seadus (R. T. 41 — 1928. a.) muudetak-
 s nii, et Vabariigi Valitsusele antakse õigus
 üksikutele raskustesse sattunud omavalit-
 sustele teha erandeid maksu tasumise aja
 ja protsentide määra asjus.

§ 3.

Ettepaneku arutamine maa- ja vallavolikogude valimiseaduse muutmise asjus.

Juhatuse aseesimees P. Männik toob ette, et praegune valla- ja maavolikogude valimiseadus on puudulik ja tuleks muuta selles osas, et Riigikogu valimise eeskujul nõutaks nimekirjade esitajatelt kautsjoni, mille kaotaks omavalitsuse kasuks need, kes valimistel ühtegi kandidaati läbi ei vii. Sarnasel korral jääks kulud, mis seotud nende nimekirjadega, katsetajate eneste kanda. Samuti tuleks piirata nimekirjade arvu, igas nimekirjade ühenduses, kuna senini on nende arv olnud äärmiselt suur.

Otsustatakse esialgu oodata ära Vabariigi Valitsuse lähemad sammud omavalitsuste ümberkorraldamise asjus. Kui selgub, et uued maa- ja vallavolikogud valitakse järgmisel kevadel senises korras, siis esineda järgmiste ettepanekutega vastavate asutuste ees maa- ja vallavolikogude valimiseaduse muutmise asjus: 1) Iga maa- ja vallavolikogu valimisteks esitatud nimekirjade ühendus peab maksma nimekirjade esitamisel sisse kautsjoni, mille nimekirjade esitajad kaotavad vastava omavalitsuse kasuks, kui nimekirjad valimistel ei vii läbi ühtegi kandidaati. 2) Iga nimekirjade ühenduses esitatud nimekirjade arv ei või tõusta üle poole valitavate volikogu liigete üldarvust. 3) Otsustada Vabariigi Valitsusele ette panna, et viimane algataks maa- ja vallaomavalitsuste seaduste muutmise selles mõttes, et mõlemis omavalitsuses valitsuse liigete arv määratakse kindlaks kolme peale, kuna selleläbi saavutatakse tuntavat kokkuhoidu.

§ 4.

Vallasekretäride kutseeksami ümberkorraldamise küsimus.

Liidu aseesimees P. Männik väidab, et praegune kord vallasekretäride eksamite korraldamise alal pole küllalt otstarbekohane, kuna eksamite korraldamisel puudub ühtlus eksami komisjonide suure arvu tõttu ja komisjonide liikmete koosseis on väga erinev igal eksami sessioonil. Arvab, et vallasekretäride eksamite korraldamine peaks koondatama ühe üleriikliku komisjoni kätte, missuguse koosseisu peaks kuuluma: Kohtu- ja siseministeeriumi, Liidu, vallasekretäride kutseesituse

ja Tartu ülikooli õigusteaduskonna esindajad.

Otsustatakse ettetoodud ümberkorralduse põhimõtted heaks kiita ja paluda Kohtu- ja siseministeeriumi, et viimane selle küsimuse arutamiseks kokku kutsuks nõupidamise, millest võtaks osa ka Maaomaval. Liidu, Tartu ülikooli õigusteaduskonna ja vallasekretäride kutseesituse esindajad.

§ 5.

Maanteede ehitustööde tööliste haiguse ja õnnetujuhtumise vastu kindlustamise korra muutmise küsimus.

Kevadisel maavalitsuste teedeosakondade juhatajate nõupidamisel Teedeministeeriumis vastuvõetud resolutsiooni kohaselt on otsustatud jätta Liidu hooleks astuda samme, et praegune kord teede ehitustööde alal, kus teede ehitustöölised Tööstusliku töö seaduse alusel peavad kuuluma haigekassa alla ja kindlustamisele õnnetujuhtumiste vastu, muudetakse ja maanteede ehitustöölise suhtes tehakse seaduses erand. Otsustatakse esineda märgukirjaga Hariduse- ja sotsiaalministeeriumile, Teedeministeeriumile ja Kohtu- ja siseministeeriumile, et Tööstusliku tööseadus vastavalt muudetakse, kuna sellega maksmapandud kord on täiesti vastuvõtmatu. Praeguse korra järele tuleb omavalitsustel haigekassale maksta mitmekordselt suuremaid summe, kui haigekassa tööliste haiguste ja õnnetujuhtumiste korral väljamaksavad. Tuleks korraldada asja nii, et omavalitsused otseselt maksaks haiguste ja õnnetujuhtumiste puhul töölistele tasu.

§ 6.

Seisukoha võtmine Taebla vallavalitsuse kirja kohta koolimajade ehituslaenu pikendamise asjus.

Taebla vallaval. omas kirjas palub otsida teid, kuidas aidata koolimajade ehitamisega raskustesse sattunud vallaomavalitsusi ja astuda samme, et ehituslaenude tasumise tähtaega pikendataks ning protsendi määra alandataks. Ühtlasi palub vallaval. samme astuda „raudvara seaduse“ muutmise asjas omavalitsuste- ja riigimaksude sissenõudmise osas.

Otsustatakse esitada nimetatud kiri materjalina Kohtu- ja siseministeeriumile

ja Majandusministeeriumile saadetavate märgukirjade juure Koolimajade ehitusfondi seaduse muutmise asjus, samuti ka Kohtu- ja siseministeeriumile esitatava märgukirja juure „raudvara seaduse“ muutmise asjus.

§ 7.

Riigi- ja omavalitsuste asutustes ja ettevõtetes seisvate isikute postiagentuuri juhataja ja hoolekandekohtu kirjutaja kui kõrvalametite pidamise võimaluse küsimus.

Paljud vallasekretärid on pööranud Liidu poole, et astutaks samme selleks, et

lubataks pidada vallasekretäridel oma ameti kõrval ka postiagentuuri juhataja ja valla hoolek. kohtu kirjutaja ametit.

Otsustatakse esineda Vabariigi Valitsuse ees palvega, et viimane lubaks Teenistusvahekordade korraldamise seaduse § 2. alusel vallasekretäridel pidada ka postiag. juhataja ja valla hoolekandekohtu kirjutaja ametit.

Samuti otsustatakse pöörata Posti-telegr.-telefoni Valitsuse poole, et jaamades, kus asub postiagentuur, antaks posti välja ka rongide saabumise ja väljumise ajal, kui ametnikud on kohal, kuna praegune kord, kus posti väljaandmine sünnib ainult kindlaks määratud kella ajal, on esile kutsunud rahulolematusi.

Riigikohtu seletusi.

Kas valla piirkonnas kinnisvara omamise fakt loob juba üksi alalise elukoha kinnisvara asukohas ja isikumaksu maksimise kohustise tema omanikule?

Vastus: eitav.

Omavalitsuste maksuseaduste muutmise seaduse (RT 83/84 — 1924) järgi võib võtta valla heaks isikumaksu kodanikelt 20—60 aastani. kellel valla piirkonnas alaline elukoht. Seadus ei tee vahet isikumaksu maksimise kohustise puhul kodanike vahel. kellel valla piirkonnas kinnisvara ja kellel seda mitte ei ole. Isikumaksu kohustis lasub seaduses piiritletud kodanikel kohustusena ja seenärast tuleb ka alalise elukoha küsimuse selgitamisel aluseks võtta üldmäärusi. mille nõhial kõiki de kodanikkude alaline elukoht tuleb määrata, s. o. BES vastavaid norme. Kinnisvara omamise fakt ei loo veel üksi kinnisvara omanikule alalist elukohta kinnisvara asukohas ja isikumaksu maksimise kohustist selle valla heaks, kus kinnisvara asub.

(Rkha toim. nr. 89 I — 1932.)

Kas kirikuõpetajale makstava regulatiivvilja andmise kohustis lasub vallal kui juriidilisel isikul?

Vastus: eitav.

Vastupidiselt kaebaja väitele, pole vastolus Liivimaa Talurahvasead. §§ 229 — 237, 286, 587, 588 ega BES §§ 1320 — 1322 reeglitega Rahukogu järeldus, et regulatiivvilja andmise kohustis ei lasunud mitte vallal kui juriidilisel isikul, vaid aga

valla üksikute talupidajatel, sest mainitud paragrahvides ei sisaldu reeglit, mis lubaks järeldada vastupidist. Küll aga kinnitab Rahukogu järelduse õigsust Usutunnistuste Seaduste ja Määruste (Vene Svod, XI k. I jj.) § 717 märke. mis 1917. ja 1918. a. veel kestis ja mille järgi igasugustest maksudest luteriusu kiriku ja tema vaimulikkude heaks, välja arvatud lepingujärgsed maksud kirikumaa kasutamise eest, vabad olid kõik i s i k u d. kes oma usutunnistuse järgi luteriusu kiriku juurde ei kuulunud, ning seega ka regulatiivmaksude ja andamite tasumise kohustis võis lasuda ainult üksikute füüsilistel isikutel. minõil tingimusel aga mitte vallal kui juriidilisel isikul. Kuigi regulatiivmaksud jaotati valla organite poolt maksumisvõime vahel ja nõuti neilt sisse vallavalitsuse kaudu, siis sellega ei langenud veel vallale, kui juriidilisele isikule, aine- line vastutus mainitud maksude tasumise eest.

(Rkha toim. nr. 477 — 1931.)

Kas Vabariigi Valitsuse poolt 29. aprillil 1920. a. vastu võetud autasuks tasuta maasaamise määruse (RT 1920—79/80) alusel tasuta maad saanud isikud tuleb lugeda pensionärideks, kes valla- ja maakonnaomavalitsuste sissetulekute jne. seaduse (RT 1924—83/84, sead. nr. 58) kolmanda lõigendi järgi on isikumaksust vabad?

Vastus: eitav.

Valla- ja maakonnaomavalitsuste sis-

setulekute jne. seaduse § 9 kolmanda lõigendi järgi on isikumaksust vabad riigi, omavalitsuse või eraasutise hoolekandel ülal peetavad, samuti ka riigi või omavalitsuste paiuki või abiraha osalised isikud. Küsimuses tähendatud Vabariigi Valitsuse määruse § 4 on otseselt öeldud, et Vabadussõjas vigastatud sõdurid ja langenud sõdurite perekonnad, k u i n a d käesole-

va määrse järgi tasuta maad saanud, j ä v a d i l m a n e n d e l e s e a d u s e j ä r g i m ä ä r a t u d p e n s i o n i s t. Seega autasuks tasuta maad saanud isik ei ole Valla- ja maakonnaomavalitsuste sissetulekute jne. seaduse § 9 kolmanda lõigendi mõttes pensionär, kes vaba isikumaksust.

(Rkha toim. nr. 16 I — 1932.)

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus Nr. 29. Pensioni aja arvestamisest.

Kas vallaomavalitsuses pensioniõiguslikul kohal teenival ametnikul tuleb arvesse võtta aeg, mis teenitud Vene šandarmväes pensioniõiguslikul kohal?

Kas tehakse vahet teenitud aja suhtes Eesti Vabariigi piirides ja väljaspool seda?

Kas ainult ohvitseridel on õigus saada pensioni teenistuse eest Vene väes väljaspool Eesti Vabariigi piire, või on see õigus ka neil, kes teenisid üleajateenijatena kohtadel, mis Vene ajal andsid pensionisaamise õiguse?

V. vallav. Tartumaal.

Vastus: Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioniseaduse (RT nr. 123/124 — 1924. a.) § 1 järele kuuluvad pensioniõiguslike hulka ka omavalitsuste asutustes ja ettevõtetes teenivad isikud. Sama seaduse § 17. järele Eesti kodanikel, kes vabariigis vähemalt ühe aasta pensioniõiguslikul kohal teeninud, võetakse teenistusaaja väljaarvamisel arvesse aeg, mis n a d e n n e 15. n o v. 1917. a. o n V e n e r i i g i t e e n i s t u s e s o l n u d, k u i n e n d e t e e n i s t u s a r v e s s e v ö e t i p e n s i o n i v ä l j a t e e n i m i s e a j a n a. Järjelikult, kuna kõneall olev isik teenib praegu pensioniõiguslikul kohal ja teenis ka veneajal kohal, mis arvestati pensioni väljateenimise ajana, tuleb küsimusele vastata jaatavalt.

Käesoleval juhul ei ole oluline teenistuses olemise koht. Pensioniseaduse § 18. järele arvestatakse küll ainult aega, mis teenitud Vabariigi praegustes piirides, kuid sel juhul, kui isik teenis vene ajal kohal, mis ei annud pensioni saamise õigust.

Küsimus, kas isik teenis vene ajal ohvitseri või allohvitseri kohal, ei ole käesoleval juhul oluline.

Küsimus Nr. 30. Haigemaja kulude sissenõudmise korras.

Talupidaja juures sai õnnetu juhtumise tõttu vigastada sama talupidaja teenistuses seisev all-ealine isik. Haigemaja kulud on kohustatud tasuma talupidaja, kelle töö juures isik vigastada sai.

Vallavalitsus palub avaldada, kas haigemaja kulud sel puhul nõutakse talupidajalt sisse kohtu teel või vastuvaidlemata nõudmiste korras?

A. vallavalitsus.

Vastus: Administratiiv sissenõudmise seaduse (RT nr. 2 — 1932. a.) § 1. järele adm. korras nõutakse sisse peale riigi- ja omaval. maksude veel need maksud ja võlad, mis vastavate seaduste järgi alluvad sissenõudmisele administratiiv korras. Tööstusliku töö seaduses ei ole ettenähtud, et haigemaja kulud kuuluksid sissenõudmisele erikorras, sellepärast kuuluvad nad sissenõudmisele harilikus nõudekorras.

Küsimus Nr. 31. Tööstusmaksu võtmisest valla heaks.

Kas ühispiimatalitused kuuluvad valla heaks võetava tööstusmaksu alla RT nr. 1 — 1932. a. avaldatud ülemmäärade ja juhtnõõride II jao p. 11 alusel ja kas samade ülemmäärade ja juhtnõõride II jao p. 53 alusel kuuluvad valla heaks võetava tööstusmaksu alla kartuliühisuste piiritusevabrikud?

Vastus: Riigikohtu seletuse järele (Rkha toim. nr. 41, I — 1931. a.) ühispiimatalitused, kui põllumajandusliku iseloomuga tööndus-ettevõtted, on põhi- ja lisaärimaksust vabad. Vastav Riigikohtu seletus puudub kartuliühisuste piiritusevabrikute suhtes, kuid vastavalt eelmisele seletusele, tuleb neid pidada ärilise sihiga tööndus-ettevõtteiks, mille pealt on vallad õigus-
tatud tööstusmaksu võtma.